

De verzuiling, deel 3

Kees van Niekerk

Nederland was tijdens het grootste deel van de 20e eeuw qua geloof verdeeld in de katholieke en de protestantse zuil. Met de komst van de Islam (eind 20ste eeuw) kwam er een derde zuil bij.

Protestantse zuil

Site momenteel gesloten i.v.m. zondagsrust

Geachte bezoeker,

In verband met de zondagsheiliging is onze site gesloten van zaterdagavond tot maandagmorgen.

Op alle andere tijden bent u van harte welkom.

(bron afbeelding:

<https://www.theologieportaal.nl/Wervingsfolder>)

De protestantse stromingen erkenden geen centraal gezag van de kerk. De Bijbel is de enige bron van gezag zowel voor het geloof als voor het leven. Elke protestant heeft zijn eigen geloofsbeleving met eigen verantwoordelijkheid. Er is geen bemiddeling door priesters of heiligen nodig om God te benaderen. Dat was een belangrijke oorzaak van het feit dat er zoveel protestantse groeperingen kwamen, elk met een andere uitleg van de bijbel. Het ambt van predikant bij de protestanten is niet-sacramenteel en verenigbaar met het huwelijk. Bij een aantal protestantse kerkgenootschappen worden ook vrouwen toegelaten tot het ambt, en worden zij ook dominee. De kern van de protestantse zuil werd gevormd door de gereformeerden. Er waren nog talloze andere groeperingen binnen de protestantse zuil.

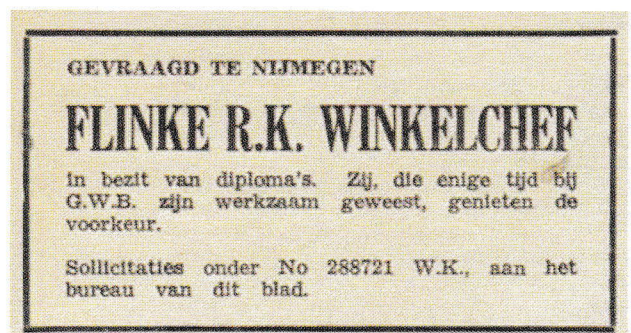
(bron afbeelding:

<http://www.ededorp.nl/marcel-van-dalen/de-sap-schaft-in-edo-de-zondaasrust-af/>)

De verschillen tussen de protestantse zuil en de katholieke zuil zijn dat binnen de protestantse zuil:

- ze voelden zich verbonden met het Koninklijk Huis;
- ze werkten hard en leefden sober;
- ze hadden ook belangstelling voor dingen buiten hun eigen zuil;
- ze steunden protestantse instellingen / verenigingen;
- ze trouwden met iemand van het zelfde geloof;
- ze bekleedden een functie binnen de kerk;
- ze gingen op zondag twee keer naar de kerk;
- ze lazen regelmatig uit de Bijbel;
- de zondagsrust werd streng gehandhaafd;
- de heiligenverering werd als afgoderij beschouwd.

Katholieke zuil

(bron afbeelding:

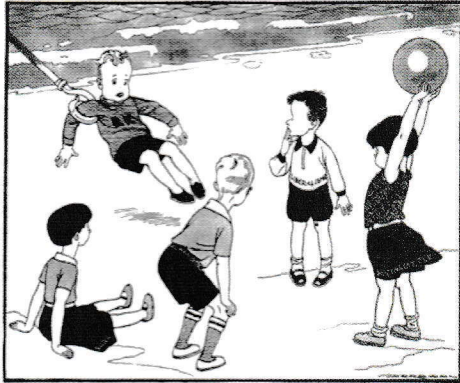
<http://srokads.blogspot.com/2012/08/verzuiling-en-vooroordelen-in.html>)

In de katholieke kerk was alles herkenbaar en stond alles vast. De klokken riepen en men ging naar de kerk. Overal ter wereld kan je hetzelfde Credo meezingen. Was dat geen zegen? De pastoor stond met zijn rug naar de gelovigen en was in zijn Latijn nauwelijks te volgen. Het waren de belletjes die de bijzonderheden aangaven. In de kerk werd de scheiding der geslachten bereikt doordat de vrouwenplaatsen zich links en de mannenplaatsen zich rechts bevonden. De gelovigen knielden aan de communiebank, vouwden of spreidden de handen onder de dwaal, hieven het hoofd met gesloten ogen en ontvingen de hostie uit de hand van de priester op de tong. Er was een verplichting om vanaf 12 uur 's nachts nuchter te blijven tot aan de communie.

Katholieken woonden in het zuiden. Boven de rivieren vormden zij een minderheid. Er was een strakke sociale controle. Dit was typisch

Nederlands. Geen enkel Europees land was zo sterk verzuimd als Nederland.

De katholieke zuil was de meest gesloten zuil. Een katholiek ging niet alleen naar de katholieke kerk maar ook naar een katholieke school, las een katholieke krant, ging naar een katholieke sportclub, keek en luisterde naar de Katholieke Radio Omroep (KRO) en trouwde met een katholiek. Vanaf de jaren '60 bleek deze onderverdeling achterhaald en onwenselijk. Ook de televisie heeft sterk bijgedragen; mensen kregen toegang tot meer en open informatie.

„Hij mag niet meedoen”

(bron afbeelding:

<https://twitter.com/bouwman62/status/1531024172738027521>)

Het gemeenschappelijke van de protestantse en katholieke zuil

Zowel de katholieke als de protestantse zuil hadden een eigen kerk, omroep, dagbladen, standsorganisatie, vakbond, politieke partij, woningbouwvereniging, padvindingsorganisatie, scholen, ziekenhuis, sportverenigingen en zelfs winkels en bedrijven. Het was zelfs zo frappant, dat Nederlandse winkelbedrijven bij voorkeur personeelsleden aanstelden die lid waren van hetzelfde kerkgenootschap als waar ze zelf ook lid van waren. Dit leidde tot grote culturele verschillen, niet alleen in de steden, maar ook op delen van het platteland. Het gevolg was dat de katholieke en protestantse bevolkingsgroepen naast elkaar leefden. Je werd geboren binnen een bepaalde zuil en vervolgens groeide je hierin op, zonder echt contact te hebben met andere zuilen.

Geloofsbeleving

Veel protestanten hebben een intense geloofsbeleving. Ze vonden dat ze hard moesten werken tot meerdere eer van God en hadden een afkeer van genieten. Ze leefden onder een groot zondebesef. Ze

vonden katholieken makke schapen die door hun herder dom werden gehouden. Protestantenvonden dat de katholieken makkelijk leefden, hun zonden waren na de biecht vergeven. Ze keurden processies en carnaval af. Ze vonden het interieur van de katholieke kerken rijk en indrukwekkend met gouden kelken, beelden van heiligen, gebrandschilderde ramen en meerstemmige muziekcomposities. Dit stond in sterk contrast met hun eigen sobere kerken.

Katholieken (vooral in het zuiden van Nederland) staan nogal bekend om hun vrolijke Bourgondische levensstijl. Ze laten zich traditiegetrouw de goede dingen des levens makkelijker welgevallen dan pakweg de protestanten. Katholieken mochten altijd al behoorlijk levenslustig zijn, zolang ze maar enkele kerkelijke regels in acht namen. En als die levenslust eens een keertje ontspoot, dan is er nog altijd een sacrament als de biecht om de flaters uit te wissen. Katholieken drinken zonder gêne hun alcoholische dranken. In het noorden van Nederland, dronken protestanten meestal binnenskamers. De katholieke Nederlander doet niet mee aan dat besmuikte. Hij drinkt het liefst in een groep, vrolijk in het café.

Ontzuiling

In de jaren '60 trad – mede onder invloed van de ontkerkelijkering – de ontzuiling in. Dit leidde tot een fusie van de drie christelijke partijen (KVP, CHU en ARP) tot het CDA, waardoor katholieken en protestanten gingen samenwerken. Ook de katholieke en de socialistische vakbonden gingen samen op in de FNV.

Ontzuiling en secularisatie

Cultuur en mentaliteit na 1945

(bron afbeelding:

<https://slideplayer.nl/slide/11965879/>)

Celibaat

Jezus Christus zei: "Doe dit tot mijn gedachtenis." Dit werd door de katholieken wel erg letterlijk overgenomen. Omdat Christus geen vrouw en dus niet getrouwd was, moesten de pastoors zich hier ook aan houden (celibatair). Dit kan een van de oorzaken zijn van de vele excessen m.b.t. seksueel misbruik. Het is niet goed om hier alle priesters op te beoordelen. Veel priesters zijn gedurende hun ambt bijzonder toegewijd om hun parochianen zo goed mogelijk te helpen bijv. bij ziektes, overlijdensgevallen en allerlei andere problemen. Ze betekenen heel veel voor hun parochianen. Dat moeten we goed onder ogen blijven zien. Er zijn ook pastoraal werkers, die de keuze hebben gemaakt om zich niet aan het celibaat te houden.

(bron afbeelding: Daarom moeten priesters celibatair leven | historianet.nl, <https://historianet.nl/maatschappij/godsdienstgeschiedenis/hoe-is-het-celibaat-ontstaan>)

Seksueel misbruik

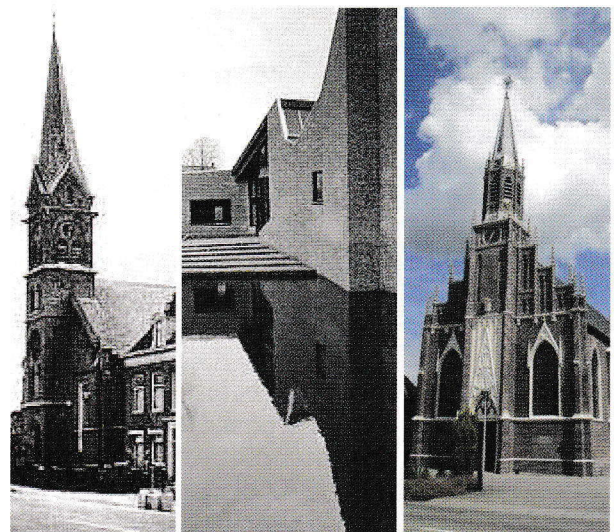
Het moreel gezag en de geloofwaardigheid van de Katholieke Kerk zijn sinds het einde van de twintigste eeuw ernstig aangetast door de onthulling van vele gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen door priesters. Het misbruik speelde zich vooral af in de jaren vijftig tot en met de jaren tachtig van de vorige eeuw, maar kwam pas decennia later in volle omvang naar buiten. Sommige van de seksuele misbruiken kwamen voor het gerecht, andere werden door de kerkelijke overheid intern geregeld, soms toegedekt of door betrokkenen afgekocht. De Rooms-Katholieke kerk heeft bijzonder veel geld aan de slachtoffers moeten betalen. De Katholieke kerk ging er soms op gebrekkige wijze mee om. Sommige katholieken hebben toen gebroken met de kerk. Andere katholieken zeggen: Je moet god niet beoordelen op zijn voetvolk.

Kerk in beweging:

De Rooms-Katholieke kerk kwam aan het einde van de 20ste eeuw in beweging: huwelijkse en seksuele moraal werd ingeruild voor het eigen geweten.

De parochiaan hoefde niet meer nuchter te zijn bij de H. communie en de hostie wordt op de hand uitgereikt. De omkering van het altaar vond plaats, de priester staat vooraan met het gezicht naar het volk en met de rug naar het oude altaar. Er wordt geen latijn meer gesproken, maar Nederlands.

Pastoor werd pastor, een gehuwd priester blijft mee functioneren, alleen niet in het ambt. Vrouwen kregen ook een functie aan het altaar. Het kerkbezoek liep terug en er vond een vergrijzing van pastoors en van parochianen plaats. Kerken waren pastoraal en financieel niet meer te handhaven, want er was een leegloop van de kerken, kerken verdwenen, kregen een andere bestemming of werden afgebroken. Door versoering van dienst en kerkgebouw kwamen liturgische gewaden en voorwerpen op rommelmarkten terecht. Meubilair (kandelaars, wierookvaten, bidstoelen) vonden een plaats in de huiskamer. Antiquairs stroopten kerken, pastorieën en kloosters af en hebben goed zaken kunnen doen. De ontkerkelijking had grote gevolgen voor de Rooms-Katholieke kerken in Hazerswoude-Rijndijk. De Sint-Michaelkerk (Zwaantjeskerk), het Anker en de Sint-Bernarduskerk (Scheepjeskerk) moesten hun poorten sluiten.

(bron afbeelding: <http://www.vaardorphetrietveld.nl/blog/papenpad-en-papenvaart/>, <https://www.canonvannederland.nl/nl/page/122845/huiskerk>, <https://www.openmonumentendag.nl/monument/scheepjeskerk/>)